Motion

1978/79:2152

av Lars Werner m. fl.
om kvinnornas situation inom arbetslivet

Om kvinnorna skulle förvärvsarbeta i samma grad som männen skulle det behövas 600 000 nya jobb.

Men – antalet heltidsarbetande kvinnor minskar. Nästan hälften av de kvinnor som har jobb arbetar deltid – men bara 5 % av männen.

Kvinnorna har sämre löner än männen. Största löneskillnaderna finns inom tjänstemannaområdet.

År 1981 beräknas det finnas 170 000 platser i daghem – dvs. om kommunerna uppfyller planerna. Ändå skulle tre fjärdedelar av barnen i åldrarna 0–6 år sakna daghemsplats.

I Stockholmsregionen åker varannan man och var fjärde kvinna bil till arbetet.

Av 62 640 registrerade sjuksköterskor är 3 % män.

Risken att bli arbetslös är mycket större för en kvinna än för en man.

Kvinnor under 24 år drabbas hårdast av arbetslöshet.

Bland de italienska invandrarkvinnorna har över hälften mindre än fem års skola. För svenska kvinnor är siffran 0.9 %.

Måste det vara så här?

En del av de hinder som finns för kvinnornas jämställdhet på arbetsmarknaden och i samhället hänger samman med det klassamhälle som vi lever i. De kan inte undanröjas med mindre än att samhället i grunden förändras. Men på en rad områden är det möjligt att redan nu åstadkomma stora förbättringar.

Alla skall kunna kräva ett meningsfullt arbete

Rätten till arbete är själva grunden för kvinnans frigörelse. Det har vpk och den radikala kvinnorörelsen slagit fast gång på gång. Det gäller för övrigt inte bara *rätten* till arbete utan också att det *finns* arbete där man bor.

Sedan 1950 har antalet kvinnor på arbetsmarknaden fördubblats. Men nästan hälften av kvinnorna arbetar deltid, och deltidsarbetena ökar. Kvinnorna arbetar deltid dels därför att de inte kan få heltidsarbete, dels därför att de fortfarande har huvudansvaret för hemmet och barnen. Skulle kvinnorna förvärvsarbeta i samma utsträckning som männen, skulle det behövas 600 000 nya jobb. Så stor är alltså den dolda arbetslösheten bland kvinnorna!

De deltidsarbetande har sämre sociala förmåner och större otrygghet på arbetsmarknaden. Arbetar man mindre än 17 timmar i veckan, får man inget arbetslöshetsunderstöd, under 18 timmar ingen permitteringslön. De som arbetar mindre än 16 timmar har sämre försäkringsskydd osv. Därför kräver vpk i en annan motion, även den till årets riksdag, att en minimiarbetstid om 20 timmar i veckan skall lagfästas.

Mor vårdar sjuka, far vårdar maskinerna

Med industrialismens intåg skärptes arbetsdelningen mellan män och kvinnor. Männen togjobb i industrin, kvinnorna fick ansvaret för hushåll och barn. Tillhörde kvinnan arbetarklassen, hade hon ofta dessutom ett arbete som tvätterska eller städerska i de välbärgade familjerna. Kvinnornas arbete blev en förlängning av hemarbetet och är det fortfarande:

	Män	Kvinnor	(i procent)
Sjukvårdsbiträden	3	97	
Sjuksköterskor	1	99	
Sömmerskor, skräddare	3	97	
Hemsamariter	1	99	
Sekreterare/maskinskriverskor	3	97	
Kommunalarbetare	97	3	
Ingenjörer	98	2	

Kvinnors jobb består ofta i att vårda andra, städa efter andra, plocka efter andra, ge service. Den gamla läsebokens bekanta text "far ror – mor är rar" skulle i dag kunna bytas ut till "mor vårdar sjuka, far vårdar maskinerna".

Kvinnor måste ha samma möjligheter som män att välja bland ledigförklarade arbeten. För att undvika att arbetsgivarna kan diskriminera vid tjänstetillsättning måste arbetsförmedlingen ges suverän rätt att tillsätta de lediga arbeten som finns. Därför kräver vi obligatorisk arbetsförmedling.

Kvinnokön ger lägre lön

Detta påstående har verkligen fog för sig. 42 % av de kommunalt anställda tjänstemännen har en månadslön på 5 000 kr. eller mer, men bara 9 % av kvinnorna kommer upp i inkomster över 5 000 kr. (heltidsarbetande). Kvinnorna inom industrin har i genomsnitt 10 % lägre lön än männen. Lika lön för lika arbete är fortfarande ett aktuellt krav, men lika viktigt är att de yrken där kvinnorna dominerar uppvärderas lönemässigt. I fackliga sammanhang ställer kvinnorna nu krav på att lönebilden skall förändras.

Kortare arbetstid – ett krav för alla

Förvärvsarbetet måste förenas med hemarbete och ett socialt liv utanför arbetstiden. Det gäller för alla, män som kvinnor. Med kortare arbetstid skulle förslitningen minska och många sociala problem kunna lösas. Samtidigt skulle deltidsarbetande med för kort arbetstid kunna arbeta heltid. Men detta förutsätter fler arbetstillfällen. Sex timmars arbetsdag måste förverkligas om alla vuxna skall kunna förvärvsarbeta och utöver arbetet kunna fungera socialt och delta i kulturellt och politiskt arbete eller i andra aktiviteter. I annan motion till årets riksdag ställer vpk kravet på förkortad arbetstid.

100 000 nya jobb

För att den öppna och dolda arbetslösheten bland kvinnorna skall minska behöver nya jobb skapas. Vpk har lagt fram ett förslag som visar hur man skulle kunna få fram 100 000 nya jobb inom ett år.

Kvinnorna och skolan

Har kvinnorna ingen egen historia? Den frågan ställer sig var och en som går igenom skolans läroböcker. Där förekommer oftast bara män. Kvinnans roll och situation i historien berörs bara i förbigående. Kvinnofrågan måste få sin plats i skolundervisningen. Kvinnors liv och arbete skall vara en självklar del av skolans värld. Fackliga organisationer och yrkesverksamma människor måste också få möjlighet att delta i skolans undervisning och yrkesvägledning.

Hon är skolsköterska – han är rektor.

Hon väljer konsumtionslinjen – han tekniken.

Detta är en bild ur skolans värld. Flickorna väljer fortfarande traditionellt en utbildning på vårdområdet, på det sociala området eller på kontorsområdet. Pojkarna väljer också traditionellt – teknik eller naturvetenskap. Förklaringen till detta förhållande finns till stor del i hur arbetsmarknaden ser ut. Flickorna utbildar sig för de arbeten som finns för dem. De väljer också kortare utbildning än pojkarna, trots att det inte finns något som säger att flickor skulle klara studier sämre än pojkarna. Dels hänger detta samman med vad man förväntar sig av flickorna, dels beror det på tradition och dåligt självförtroende. För att bidra till en ändring av dessa förhållanden bör alla lärare inom skolväsendet ges utbildning i kvinnofrågan. Bl. a. härför är det nödvändigt att kvinnofrågan blir ett högskoleämne. Detta kan motiveras också med att kvinnofrågor bör kunna studeras ur ett brett s. k. tvärvetenskapligt perspektiv. Kvinnofrågan som högskoleämne står inte i motsättning till utan kan tvärtom bidra till att kvinnoaspekter beaktas i andra ämnen, där de nu försummas.

Det är nödvändigt att ständigt arbeta för att de unga kvinnorna skall inse att

deras möjligheter i arbetslivet begränsas av att de väljer kortare utbildning och slutar skolan för tidigt. Kvinnor skall också stödjas och uppmuntras att välja "manliga" utbildningar och längre studiegångar. En i detta syfte styrd och utvidgad studie- och yrkesorientering samt varvad teori och praktik bidrar till detta.

Kvinnor missgynnas också i arbetsmarknadsutbildning (AMU) och vuxenundervisning. Också här har kvinnor kortare utbildning än män. Könsrollsmönstret inom AMU är lika starkt som i samhället i övrigt. AMU måste aktivt stimulera kvinnor till yrkesutbildningar även inom traditionellt "manliga" områden. Vidare bör inom AMU:s ram uppsökande verksamhet bedrivas för att nå hemarbetande kvinnor för att sporra dem att skaffa sig den grundtrygghet en yrkesutbildning innebär. Inte minst måste sådana insatser inriktas på invandrarkvinnorna.

Internutbildningen på arbetsplatserna utnyttjas mindre av kvinnor än av män. Det måste vara en strävan att i de statliga företagen inrikta internutbildningen så, att kvinnorna ges kunskaper för bättre och mer stimulerande arbetsuppgifter.

Sämst utbildning har invandrarkvinnorna. Dessa lever också ofta oerhört isolerade i hemmen. De blir också isolerade från man och barn, då dessa i allmänhet lär sig svenska snabbare. Dessa kvinnors utgångsläge är dåligt, även om de numera har rätt till svenskundervisning. Det krävs särskilda åtgärder för att bryta deras isolering.

Bryt familjens isolering!

Alla människor har behov av både nära känslomässiga kontakter och en vidare social gemenskap. Familjen måste bryta sin isolering och öppna sig utåt både för sin egen skull och för alla dem som av olika skäl står utanför familjegemenskap. Alternativa former för samlevnad och gemenskap måste likställas.

Kvinnohus, som ger stöd och hjälp åt drabbade kvinnor, kan också erbjuda en möjlighet att komma loss från familjens instängda värld. De kan ge kvinnor bättre möjligheter att komma tillsamman, stärka sitt självförtroende, organisera sig och göra politik av sina erfarenheter. Kvinnohus kan också vara ett stöd för kvinnorörelsens organisationer. Av dessa skäl bör kommunen ges statliga bidrag till kvinnohus.

Förbättra den kollektiva servicen!

När närbutiken läggs neroch bussturerna blir färre, då drabbas i synnerhet kvinnorna. Under högkonjunkturen, då kvinnornas arbetskraft behövdes, diskuterades i alla kommuner hur servicen skulle förbättras. Utredningar igångsattes. På en del håll uppfördes servicecentraler och byggdes servicehus. Nu är bilden en helt annan.

I stället för att planera bostäder som underlättar hemarbetet och kvinnornas verksamhet utanför hemmet byggs småhusområden med långa avstånd till butiker och daghem och med usel kollektivtrafik. I stället för att satsa på en förbättrad kollektivtrafik byggs nya motorvägar och broar för bilismen. Veckopressen överflödar av råd och tips på allt man (dvs. kvinnorna) kan göra själv.

Bristen på daghem hindrar kvinnor att arbeta utanför hemmet. Daghem är bra för barnen, men de är också nödvändiga för att kvinnorna skall kunna arbeta utanför hemmet. Fördet är kvinnorna som stannar hemma när det inte finns daghem.

Kvinnokönets särskilda problem måste beaktas

Kvinnorna föder barn och har rätt att kräva insatser på preventivmedelsområdet som ger dem möjlighet att avgöra när barn skall födas. Vpk tar i en annan motion upp kraven beträffande preventivmedel och det finns i detta sammanhang anledning att betona behovet av ökad forskning på detta område.

Vpk har också länge drivit kravet om att smärtlindring vid förlossning skall bli en realitet, inte endast en föreskriven rätt ,som inte alla har tillgång till. Det handlar här inte endast om olika bedövningsmetoder, utan det är också nödvändigt att öka utbildningen om den psykoprofylaktiska metoden. Den måste också göras tillgänglig för ensamstående kvinnor.

Klimakteriet är den period i kvinnornas liv då deras hormonproduktion upphör. För många kvinnor innebär denna period stora fysiska och psykiska problem. Det krävs ordentliga forskningsresurser för att underlätta denna period i kvinnornas liv.

Invandrarkvinnornas rättigheter

250 000 invandrarkvinnor lever i Sverige. De kommer ofta från länder där kvinnoförtrycket är hårdare än här. Många invandrarkvinnor har språkproblem och lever isolerade under stark psykisk press. Ett sätt att nå dem är genom uppsökande verksamhet med språkkurser och rådgivning. Det är också viktigt att invandrarkvinnorna får undervisning i sitt eget språk, då många av dem varken kan läsa eller skriva detta.

Invandrarkvinnor yrkesarbetar i större utsträckning än svenska kvinnor. De återfinns i tunga och slitsamma arbeten där de dessutom sällan har möjlighet att lära sig svenska. Den kapitalistiska arbetsmarknaden hänvisar invandrarkvinnorna till ett fåtal yrkesområden med låga löner och okvalificerade arbetsuppgifter. Invandrarkvinnorna måste ges möjligheter att utbilda sig även för kvalificerade yrken.

Kvinnohus är en viktig angelägenhet också när det gäller att nå kontakt med invandrarkvinnor.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslås*

att riksdagen beslutar

1. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om obligatorisk arbetsförmedling,
2. att hos regeringen hemställa om nödvändiga åtgärder för att AMU aktivt skall verka för att stimulera kvinnorna att ta yrkesutbildningar inom traditionellt "manliga" områden,
3. att hos regeringen hemställa om åtgärder som möjliggör att AMU kan bedriva uppsökande verksamhet bland hemarbetande kvinnor med särskild inriktning på invandrarkvinnorna,
4. att hos regeringen hemställa om förslag till förslagsanslag för bidrag till kommuner för att understödja kvinnohusverksamhet.

Stockholm den 25 januari 1979

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

INGA LANTZ (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

*Se även motionerna 1978/79:2153–2154.